

Pyötsaaren vanha tutka

Pyötsaaren nimi on väännös ruotsinkielisestä sanasta "*bötsö, böteö*" eli "*vartiovuoren saari*". Kutsumamuoto puolestaan muistuttaa siitä, että täällä toimi aikanaan Vehkalahden vanhin "tutka".

Pyötsaaren korkealta Tontinvuorelta näkee kauas yli Suomenlahden. "Tutka" aloitti valvontansa, jos vihollisen hyökkäys oli pelättävissä. Koneisto toimi mahdollisimman yksinkertaisella tavalla. Vaaran aikoina kalliolla istui mies, joka piti lämmittely nuotiota jossakin kivenkolossa. Vartiomies tähyili merta. Erityisen tarkoin hän seurasi Kuorsalon ja Tammion suuntaan. Jos näistä saarista hulmahti merkkituli, niin vartiomiehelle tuli kiire. Hän sieppasi nuotiosta palavan karahkan ja tuikkasi tuleen valtavan kokon, joka oli koottu kalliolle kuivumaan. Näin oli annettu varoitusmerkki - vihollinen oli lähestymässä. Pian tulet syttyivät Vilniemen ja Hillon suunnalla. Hälytys kulki näin eteenpäin.

"Tutkajärjestelmän" uloimmat tähystelijät olivat ulkosaaristossa: Tammiossa, Haapasaarella ja ehkäpä Suursaarella saakka. Täältä merkkitulet kulkivat Pyötsaareen, josta tieto eteni edelleen kahteen suuntaan - Vilniemen Kokkovuoren kautta sanoma levisi Pampyöliin, Salmenkylään ja muualle Vehkalahdelle. Toinen viestireitti vei länteen: Kymin Kuutsaloon ja sieltä edelleen Kyminkartanon kruunutilalle, joka oli Kyminlinnan varuskunnan seutuvilla.

Miksi vihollinen sitten hyökkäsi? Syitä saattoi olla monia. Sotaan liittyi aina ryöstelyjä, koska saalis houkutti. Vehkalahti oli 1500-luvulla vaurasta ja tiheään asuttua seutua. Lisäksi pitäjän halki kulki Etelä-Suomen tärkein maantie, yhdysreitti Turusta Viipuriin eli Kuninkaantie. Jos vihollisen onnistui katkaista tämä väylä, niin Viipurin linnan väki olisi joutunut vaikeuksiin. Siispä vihollisen yllätyksen välttämiseksi Pyötsaarella ja muilla tähystyspaikoilla oli pidettävä vartiota.

Kun tieto vihollisen saapumisesta tuli kyliin, syntyi kiivas kiire, koska lapset, kotieläimet ja tärkeimmät tavarat koottiin purilaille ja siirrettiin metsien piilopirtteihin. Miehet keräsivät aseensa ja valmistautuivat vastarintaan. Nimismies toimitti viestinviejät nopeasti eri suuntiin kertomaan tilanteesta ja etsimään apua. Kruunun huovien eli sotilaiden oli aika ryhtyä palkkatoimeensa.

Hyökkäykset uhkasivat ja vartiomiehiä tarvittiin vain vainovuosina ja silloinkin pelkästään osan vuotta. Myrskyt estivät hyökkäykset syksyllä. Talvella taas sotajoukko pääsi pitäjään vain, mikäli jää kantoi ja kulkukeli oli hyvä. Vaarallisinta aikaa oli kesän alku. Silloin säät olivat leppeät ja vihollinen ehti toukokuulta sotatoimiin. Pyötsaaren "tutka" toimi enimmillään tällöin.

Pyötsaaren "tutkaverkko" lienee syntynyt joskus 1300-luvun alkujaksolla. Se pysyi käytössä monia vuosisatoja. Vielä suuren Pohjan sodan aikoihin eräät isännät saivat sakkoja, koska he eivät olleet saapuneet "tutkakeskuksen" partiopalveluun.